

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE

Ändring av tidpunkten när rösträtts- och valbarhetsåldern inträffar

1994-95

nr 4

FR nr 14

SAMMANFATTNING

Landskapsstyrelsens förslag

Landskapsstyrelsen föreslår en av den nya självstyrelselagen föranledd ändring av landstingsordningen som uttryckligen anger att rösträttsåldern vid lagtingsval är 18 år. Samtidigt föreslås att ålderskriteriet för rösträtt och valbarhet skulle vara uppfyllt senast på valdagen i stället för vid ingången av valåret beträffande såväl lagtings- som kommunalvalen.

Landskapsstyrelsen föreslår samtidigt en ändring av landstingsordningens terminologi så att ordet "landsting" och olika sammansättningar i vilket det ingår genom en bestämmelse i lagförslaget ingress ersätts med uttrycket "lagting".

Utskottets förslag

Utskottet tillstyrker landskapsstyrelsens förslag och föreslår härutöver att beteckningen "lagtingsman" i lagtexten skall ersättas med det könsneutrala uttrycket "ledamot av Ålands lagting", i löpande text "ledamot".

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

Rösträtts- och valbarhetsåldern

Enligt 4 § 1 mom. landstingsordningen i dess gällande lydelse stadgas angående rösträtt vid landstingsval i självstyrelselagen för Åland. Hänvisningen avser 1951 års lag, enligt vars 7 § 1 mom. rösträtt tillkommer dem "vilka före valåret fyllt 18 år". I 9 § i den nya självstyrelselagen finns bestämmelser om deltagande i val och valbarhet. Där anges som enda villkor för rösträtt och valbarhet innehav av åländsk hembygdsrätt, däremot ingår inte något krav om föreskriven ålder.

Utskottet konstaterar med hänvisning till det ovanstående att lagförslaget är nödvändigt. I annat fall skulle bestämmelser om rösträtts- och valbarhetsåldern helt saknas beträffande lagtingsvalen. Utskottet finner det naturligt och ändamålsenligt att bestämmelsen intas i landstingsordningen.

Frågan om när ålderskriteriet om 18 år skall vara uppfyllt har inte berörts i samband med tidigare reformer av vallagstiftningen. På samma sätt som i olika riksomfattande val har utgångspunkten varit att den röstande vid ingången av valåret skall ha fyllt 18

år. Det föreliggande förslaget om att ålderskravet skall vara uppfyllt på valdagen har, enligt vad utskottet inhämtat, införts på landskapsstyrelsens eget initiativ på basen bl.a. av erfarenheterna från den rådgivande folkomröstningen.

Utskottet har erfarit att den föreslagna ändringen ur datateknisk synvinkel är genomförbar och också i övrigt ändamålsenlig. Utskottet noterar att förslaget innebär en avvikelse från hittillsvarande strävanden att de för väljarna grundläggande bestämmelserna i landskapsomfattande respektive riksomfattande val i största möjliga utsträckning är likalydande. Utskottet konstaterar dock samtidigt att de riksomfattande valen (riksdagsmänna- och presidentval) normalt arrangeras i början av ett år medan lagtings- och kommunalvalen anordnas i slutet av året. Utskottet omfattar därför med de av landskapsstyrelsen framförda motiven förslaget att ålderskravet för rösträtt och valbarhet vid lagtings- och kommunalval framdeles skall vara uppfyllt senast på valdagen.

I kommunallagen ingår redan en regel om 18 års ålder som krav för rösträtt och valbarhet i kommunalval. Bestämmelserna kräver därför i detta avseende inte någon ändring. Den föreslagna ändringen i kommunallagen avser endast att ålderskravet skall vara uppfyllt senast på valdagen. Utskottet har i sammanhanget även granskat kommunallagens 14 § 2 och 3 punkter men funnit att där ingående bestämmelser inte kräver några ändringar.

Införande av kommunal rösträtt för andra än nordiska medborgare

Riksdagen och lagtinget antog i slutet av december 1994 en ändring av självstyrelselagen. Ändringen berör bl.a. bestämmelserna i 67 § om införande av kommunal rösträtt i vissa fall. Rösträtt och valbarhet i kommunala val kan genom landskapslag numera medges även medborgare i andra än de nordiska länderna. Utskottet har i sitt betänkande nr 1/1994-95 närmare berört frågan som sammanhänger med anslutningen till Europeiska unionen.

Utskottet har erfarit att landskapsstyrelsen vid beredningen av det nu föreliggande lagförslaget inte beaktat självstyrelselagens 67 § i dess ändrade lydelse. Utskottet utgår från att landskapsstyrelsen återkommer till saken så snart en förordning eller ett direktiv från EU föreligger om kommunal rösträtt och valbarhet för EU-medborgare och sedan förutsättningarna i förklaring nr 32 som anslutits till EU-anslutningsfördragets slutakt uppfyllts.

Orden landsting och landstingsman

Landskapsstyrelsen föreslår att ordet "landsting" samt olika avledningar och sammansättningar av ordet skall ersättas med ordet "lagting" i enlighet med den nya självstyrelselagens ändrade terminologi. Ändringen föreslås genomförd genom

bestämmelser i lagförslagets ingress. Förslaget följer samma teknik som tillämpades då terminologin ändrades i landskapslagen om landstingsval och kommunalval (ä.63/94) och de riktlinjer lagtinget den gången gav.

Utskottet har i detta sammanhang även behandlat termen "landstingsman" som hittills i lagstiftningen använts som beteckning på ledamot av lagtinget. Termen förekommer förutom i landstingsordningen och lagtingets arbetsordning även i flera andra lagar och beslut. Sedan år 1980 har enligt ett särskilt beslut av lagtinget benämningen "lagtingsledamot" använts för kvinnlig ledamot av lagtinget vid tilltal i plenum och andra sammanhang samt i olika dokument, dock inte i lagstiftningen.

Utskottet anser att det samtidigt som den övriga terminologin i landstingsordningen ändras via bestämmelser i ingressen är ändamålsenligt att också i lagtext övergå till den könsneutrala termen "ledamot av Ålands lagting" eller "lagtingsledamot" i stället för den maskulina formen "lagtingsman". I den nya självstyrelselagen används uttrycket "lagtingets ledamöter". Utskottet föreslår därför ett tillägg till ingressen som innebär att "lagtingsman" i lagtexten ersätts av "ledamot". Utskottet konstaterar att termen "lagtingsman" tillsvidare kvarstår i annan lagstiftning men utgår från att motsvarande terminologiska ändringar successivt kan genomföras.

Utskottet anser att uttrycken "lagtingsledamot" och "ledamot" framdeles parallellt kan användas vid tilltal och i motsvarande sammanhang.

Som följd av den föreslagna ändringen föreslår utskottet också att ordet "han" i olika böjningsformer byts ut mot uttrycket "han eller hon" i motsvarande böjningsformer. Detta uttryck har hittills inte varit kutym i lagtext men kan enligt utskottet införas i landstingsordningen.

Av lagtekniska skäl föreslår utskottet att den nya terminologin genom regelrätta ändringar införs i 1 § och 2 § 1 mom. men i övrigt på förslaget sätt via lagens ingress.

Utskottet rekommenderar att landskapsstyrelsen sedan lagändringen trätt i kraft på samma sätt som i fråga om vallagen publicerar den ändrade lagtingsordningen i dess helhet i Ålands författningssamling.

ÄRENDETS BEHANDLING

Lagtinget har den 2 januari 1994 inbegärt lagutskottets yttrande över framställningen. Utskottet har i ärendet hört byråchefen Pia Rothberg-Olofsson och lagberedningssekreteraren Tomas Lundberg.

I ärendets avgörande behandling deltog ordföranden Sune Eriksson, vice ordföranden Sundback samt ledamöterna Christer Jansson, Gunnar Jansson och Sirén.

UTSKOTTETS FÖRSLAG

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att Lagtinget måtte anta det i framställningen ingående första lagförslaget i följande lydelse:

LANDSKAPSLAG om ändring av landstingsordningen för landskapet Åland

I enlighet med lagtingets beslut, tillkommet i den ordning 55 § landstingsordningen anger,

ändras 1 §, 2 § 1 mom., 4 § 1 mom. och 5 § 1 mom. landstingsordningen den 2 februari 1972 för landskapet Åland (11/72), av dessa lagrum 4 § 1 mom. sådant det lyder i landskapslagen den 16 december 1974 (86/74) och 5 § 1 mom. sådant det lyder i landskapslagen den 10 april 1979 (21/79), samt

ersätts i (uteslutning) 2 § 3 mom., 6-8 §§, 10-16 §§, 18-23 §§, 25-30 §§, 32 §, 34 §, 36a §, 36b §, 39 §, 40 §, 42-49 §§, 52-55 §§, 58 §, 58a §, 59 §, 60 §, 62 §, 64a §, 64b §, 64d §, 65-67 §§ och 70-72 §§ samt i rubrikerna till 2 kap., 3 kap. och 7 kap. ordet "landsting" i olika böjningsformer med "lagting" i motsvarande former, i 2 § 2 och 3 mom, 3 §, 5-13 §§, 18-20 §§, 25-27 §§, 42 §, 45 §, 46 §, 48-50 §§, 52-54 §§, 57 §, 64 §, 64a §, 64d § och 71 § ordet "landstingsman" i olika böjningsformer med "ledamot" i motsvarande former, i 2 § 3 mom., 4-9 §§, 13 §, 18 §, 19 §, 40 §, 45 §, 46 §, 50 §, 64 § och 64b § ordet "han" i olika böjningsformer med uttrycket "han eller hon" i motsvarande former, i 2 § 2 mom., 3 och 4 §§, 19 § och 28 § ordet "landstingsval" med "lagtingsval", i 29 § ordet "landstingsutskott" med "lagtingsutskott", i 5 §, 6 § och 20 § ordet "landstingsmannaupdrag" med "uppdrag som ledamot av lagtinget", i 8 § ordet "landstingssession" med "lagtingssession", i 13 § och 40 § ordet "landstingsmannaarvode" med "arvode", i 19 §, 33 §, 43 § och 74 § samt i lagens rubrik ordet "landstingsordning", till den del ordet avser landstingsordningen (11/72), i olika böjningsformer med "lagtingsordning" i motsvarande former samt i 42 § och 46 § ordet "landstingsarbete" i olika böjningsformer med "lagtingsarbete" i motsvarande former som följer:

1 §

Ålands lagting representerar Ålands befolkning och består av trettio ledamöter.

2 §

Ledamot av Ålands lagting (ledamot) och ersättare för honom eller henne väljs på det sätt i landskapslagen om lagtingsval och kommunalval (vallagen) bestäms.

4-5 §§

(Lika som i framställningen).

(Ikraftträdelsebestämmelsen lika som i framställningen).

Utskottet föreslår vidare

att Lagtinget måtte anta det i framställningen ingående andra lagförslaget oförändrat.

Mariehamn den 3 januari 1995

Ordförande

Sune Eriksson

Sekreterare

Lars Ingmar Johansson